

INDÚSTRIA, MINERIA I ARTESANIA EN TOPONÍMIA RURAL: EL CAS DEL MUNICIPI D'OSOR (LA SELVA)

Félix Bruguera i Ligeró
Col·legi Bell-lloc, Girona
felix.bruguera@bell-lloc.org

Xavier Espinach Orús
Universitat de Girona
francisco.espinach@udg.edu

Fernando Julián Pérez
Universitat de Girona
fernando.julian@udg.edu

Narcís Verdaguer Pujadas
Universitat de Girona
narcis.verdaguer@udg.edu

Recibido: 21 de octubre de 2010. Aceptado: 7 de julio de 2011.

Indústria, mineria i artesanía en toponímia rural: el cas del municipi d'Osor (La Selva) (Resum)

L'estudi que presentem tracta de toponímia interdisciplinària: la presència de noms de lloc de caràcter industrial, artesanal o miner en un espai rural. La hipòtesi inicial fa referència a aquest fet: l'excepcionalitat d'activitats industrials, artesanals o mineres en una zona rural és una raó prou important perquè influeixi en la seva toponímia, cosa que li dona valor arqueològic diacrònic pel record d'activitats econòmiques desaparegudes. La metodologia seguida per a l'estudi ha estat l'aplicada en els estudis onomàstics: recull de noms a partir de treball de camp, entrevistes orals, treball d'arxiu, buidatge de documentació antiga i consulta a obres cartogràfiques i estudis referits a Osor. La conclusió final és que, com es plantejava a la hipòtesi inicial, efectivament, en un terme rural i forestal com el treballat, la poca presència d'activitats industrials, artesanals o mineres ha generat noms de lloc que han servit per mantenir el record d'aspectes econòmics avui desapareguts.

Paraules clau: onomàstica, toponímia, Osor, indústria, explotació forestal.

Industria, minería y artesanía en la toponimia rural: el caso del municipio de Osor (Cataluña, La Selva) (Resumen)

El estudio que presentamos se refiere a la toponimia interdisciplinaria: la presencia de nombres de lugar de carácter industrial, artesanal o minero en un espacio rural. La hipótesis inicial hace referencia a este hecho; la excepcionalidad de las actividades industriales, artesanales o mineras en una zona rural es una razón suficientemente importante para que influya en su toponimia, lo que le da valor arqueológico diacrónico por el recuerdo de actividades económicas desaparecidas. La metodología seguida para el estudio ha sido la aplicada en los estudios onomásticos: recopilación de nombres a partir de trabajo de campo, entrevistas orales, trabajo de archivo, vaciado de documentación antigua y consulta de obras cartográficas y estudios referidos a Osor. La conclusión final es que, como se planteaba en la hipótesis inicial, efectivamente, en un término rural y forestal como el trabajado, la escasa presencia de actividades industriales, artesanales o mineras ha generado nombres de lugar que han servido para mantener el recuerdo de aspectos económicos hoy desaparecidos.

Palabras clave: onomástica, toponimia, Osor, industria, explotación forestal.

Industry, mining and crafts in toponymy country: the case of the municipality of Osor (Catalonia, La Selva) (Abstract)

The study presented is interdisciplinary names: the presence of place names related with industrial, artisanal or mining activities in rural areas. The main hypothesis refers to this fact; the uniqueness of industrial, mining or craft in a rural area is an important reason to influence their names, a fact that gives archaeological value, remembering economic activities now disappeared. The methodology used for the study has been usually applied in onomastic studies: compilation of names from field work, oral interviews, archival work, revision of ancient documents and revision of works and studies related to the cartography of Osor. The final conclusion is that, as proposed in the hypothesis, in a rural area as the studied, the low presence of industrial, artisanal or mining activities have generated place names that have helped in keeping the memory of economic activities now disappeared.

Key words: onomastics, toponymy, Osor, industry, forestry.

L'onomàstica és la ciència que estudia els noms propis que, al seu torn, poden ser de persona, i aleshores és quan parlem d'antroponímia, o bé de lloc, inclosos, aleshores, en el que s'anomena toponímia. Aquests noms propis es refereixen a un element individualitzat encara que, lingüísticament, en alguns casos, un mateix nom propi pugui referir-se a més d'un element a causa de l'homonímia o l'homografia. Hi fa referència Josep Moran quan afirma: "Tots aquests noms es refereixen a un ens individual encara que es trobin aïllats de qualsevol context; és a dir, el sentit unívoc no depèn de cap context concret. El fet que el sentit d'un nom propi depengui del context és degut a l'homonímia o l'homografia"[1]. En el present article, específicament, ens endinsarem a l'àmbit onomàstic dels noms de lloc, és a dir, la toponímia. Un àmbit respecte al qual alguns autors han assenyalat les dificultats de delimitació com per exemple Joan Tort Donada, tot reivindicant la vigència de la definició proposada per Moreu-Rey en el sentit que el topònim "és un nom propi que serveix per distingir un lloc precís i únic en un context concret"[2].

La toponímia, doncs, és la branca que estudia els noms de lloc, és a dir, els noms propis d'abast geogràfic, un element molt proper a l'entorn humà que ha estudiat a tota mena d'estudiosos de tots els temps[3].

Aquest espai d'estudi i coneixement pot relacionar-se amb moltes altres disciplines com ara la lingüística, la història, la geologia, la botànica –aleshores parlem de fitotoponímia-, la zoologia –llavors anomenada com a zootoponímia-, la cultura popular i tradicional, la geografia, la religió –referida a l'anomenada hagiotoponímia-... i, per aquesta raó, Joan Tort Donada afirma que: "La toponímia, en tant que "branca de l'onomàstica que estudia els topònims", ha estat considerada per la major part de tractadistes moderns com una disciplina "de confluència": és a dir, com una disciplina que no es pot adscriure a un camp de coneixement estricte i tancat, sinó que, per la seva naturalesa peculiar, pot ser abordada d'una manera fructífera i complementària des d'una gran diversitat de perspectives. Es podria dir, en un cert sentit, que la toponímia implica un nombre considerable de coneixements, però integrat no d'una manera directa o "vertical" (o sigui, com a "suma" de disciplines, cosa que emmenaria a parlar de pluridisciplinarietat), sinó més aviat de forma indirecta o horitzontal. És per això que gosàriem qualificar-la com un coneixement *interdisciplinari*; és a dir, un coneixement que s'imbrica amb els coneixements implicats sense confondre-s'hi, que s'hi interrelaciona sense negar-los"[4]. En aquesta ocasió, volem aprofundir en un aspecte fins ara no massa treballat de forma directa, si més no que en tinguem coneixement, que és la relació dels noms de lloc amb activitats de caràcter artesanal o industrial –incloent-hi la mineria- en un espai fonamentalment rural i forestal com és el municipi d'Osor a la

comarca de la Selva i subcomarca natural de les Guilleries perquè, com recull l'esmentat Tort, “a l'hora d'estudiar el sentit i el significat dels noms qualsevol aproximació analítica pot ser útil, provinguí d'on provinguí”[5]. Amb aquest breu article, esperem que puguem obrir camins a estudis semblants referits a zones com la que ens ocupa, fonamentalment rural i d'àmbit forestal.

Hipòtesi i metodologia

Les hipòtesis de les quals partim es referirien a la possibilitat que, atès el fet que en un espai rural no hi abunden les activitats industrials, la seva presència ha estat significativa en la toponímia, és a dir, que existeixen o han existit noms de lloc relacionats amb aquestes activitats arran de la seva “rarsa” o excepcionalitat a l'espai, en la línia indicada per Henri Dorion i que recull Tort Donada: “Allò que és estrany i vital mereix ésser consignat, localitzat, posat en relleu, senyalitzat – com ara marcat amb balises”[6]; i això mateix s'esdevé amb les activitats artesanals i de mineria; i encara més, aquests noms propis no només es localitzen fora l'espai urbà sinó que també els podem trobar a la toponímia urbana, especialment en alguns noms de casa.

Quant a la metodologia, cal esmentar que hem partit del recull exhaustiu de noms de lloc realitzat sobre els termes municipal i parroquial d'Osor[7] realitzat segons el mètode habitual de recerca toponímica, això és, el treball de camp mitjançant l'entrevista oral a diversos informants i la consulta d'arxiu, o sia, la lectura i buidatge de documentació escrita inèdita; tot això es va complementar amb la consulta de diverses obres cartogràfiques i la lectura d'articles i llibres dedicats a l'espai treballat[8].

Evidentment, tota la llista de noms de lloc que recollirem són fonamentalment fruit de les activitats de l'home a l'espai, és a dir, als topònims que deuen el seu origen, en paraules d'Enric Moreu-Rey[9], a “L'home i les activitats humanes”, concretament al subapartat d'“Indústria i artesanía”. Tanmateix, n'hi afegirem d'altres que es relacionarien amb l'explotació forestal relacionada amb alguns oficis tradicionals a l'actualitat pràcticament tots ells inexistents.

Estat de la qüestió: recerca toponímica a les comarques de Girona

Tots els estudiosos de l'onomàstica es posen d'acord en el fet que l'iniciador de la tradició catalana en onomàstica fou Josep Balari i Juvany amb un estudi dels noms de cims de muntanyes el 1877 i amb la seva obra cabdal *Orígenes històrics de Catalunya* de l'any 1897 en la qual, a partir de documents dels segles IX al XII, intenta d'esbrinar l'etimologia i d'interpretar el sentit d'un bon nombre de noms de lloc. El seu gran mèrit resideix en el fet que a més de tractar-se d'un iniciador, va treballar amb un mètode que va crear escola i que es va situar en la línia dels grans estudiosos onomàstics europeus. D'ell i de la seva obra, ha dit Joan Coromines: “El primer, o almenys important entre els primers d'adonar-se de tota la importància de les formes documentals antigues per als estudis de toponomàstica catalana, va ésser un catedràtic de la Facultat barcelonina de Filosofia i Lletres, l'eminent En Josep Balari i Juvany, i és gràcies a aquesta idea seva, que avui encara el podem mirar com el fundador i un mestre d'aquesta ciència a casa nostra”[10], en aquest mateix sentit s'expressen molts altres noms propis significatius en l'àmbit de la ciència onomàstica, catalanoparlants o no, com ara Enric Moreu-Rey, Antoni M. Badia i Margarit, Ramón Menéndez Pidal, Paul Aebischer, Gerard Rohlf, Josep M. Piel, Enric Guitier, Albert Manent o Ramon Amigó.

Des d'aquesta tradició, a 1921 es va crear l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans a mans, primer de Josep Maria de Casacuberta i, a partir de 1923, de Joan Coromines, fins a 1939. La represa en la investigació onomàstica, després de la Guerra Civil espanyola, es va produir a les acaballes dels anys cinquanta del segle XX quan el Dr Antoni Maria Badia i Margarit inicià un ambiciós intent de crear un *corpus* de toponímia catalana juntament amb Francesc Marsà. Però, “les múltiples sol·licitacions d'altres branques de la investigació lingüística i, probablement, per no duplicar la feina que Joan Coromines també havia reprès en alguns viatges a Catalunya des del seu exili de Xicagó, van fer entrar en via morta el projecte de Badia”[11].

Durant aquest mateix període, a 1953, la Societat Catalana de Geografia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, va publicar un recull de noms de lloc de la Riba, obra de Josep Iglésies, amb un apèndix de Joan Coromines i Enric Ribes –que, de fet, datava de 1936– en el qual s'hi explicava un seguit de normes per a la recollida de topònims en un terme municipal i, el 1955, aquesta mateixa institució va crear el premi Eduard Brossa destinat a guardonar els reculls toponímics sobre municipis dels Països Catalans[12]. A partir de 1978, va prendre el relleu a aquest certamen el premi Josep Iglésies d'Onomàstica Catalana. En aquesta mateixa línia, també cal assenyalar l'impuls que donà a la investigació toponímica la Universitat de Barcelona, especialment de la mà del Dr Moreu-Rey, considerat, des dels anys seixanta, com “el principal animador i coordinador, a escala dels Països Catalans, dels estudiosos de la nostra matèria”[13].

Dins d'aquesta àmplia i rica tradició, han estat molts els noms propis que han destacat –i no només limitats a l'àmbit onomàstic– com ara Antoni Maria Alcover i Francesc de Borja Moll –autors d'una àmplia obra de consulta imprescindible com el *Diccionari català-valencià-balear* al costat de la de Moll *Els llinatges catalans*–, Manuel de Montoliu, Francesc Carreras i Candi, Joaquim Miret i Sans, Antoni M. Badia i Margarit, Manuel Sanchis Guarner i, sobretot, l'esmentat Enric Moreu-Rey –autor d'altres obres fonamentals com *Els nostres noms de lloc*, *Toponímia urbana i onomàstica vària* o bé *Renoms, malnoms i noms de casa* entre altres– i Joan Coromines –autor del monumental *Onomasticon Cataloniae*, una de les fites més espectaculars del món de l'onomàstica, i d'altres obres importantíssimes com el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* o els *Estudis de toponímia catalana*–. Actualment, aquesta línia gaudeix de continuïtat amb noms com Josep Moran, Joan Anton Rabella, Albert Manent, Ramon Amigó, Xavier Terrado, Albert Turull, Joan Tort Donada o Josep M. Albaigés a Catalunya; Vicenç Rosselló, Emili Casanova o Mikel d'Epalza al País Valencià; Josep Mascaró Pasarius, Joan Miralles Montserrat o Cosme Aguiló a les Balears i Jean-Paul Escudero o Renada-Laura Portet a la Catalunya del Nord[14].

Actualment, la ciència onomàstica té un important referent als Països Catalans en la Societat d'Onomàstica. Aquesta institució té els seus orígens a 1973 en un col·loqui celebrat a la Sala de Comalats, a la Segarra, que, organitzat per Enric Moreu-Rey, va reunir una vintena d'estudiosos de l'onomàstica. L'acte, inicialment, no va tenir continuïtat, fins que, a partir de 1980, es va constituir oficialment la Societat d'Onomàstica que ha funcionat fins avui com a òrgan coordinador i cohesionador de moltes de les activitats relacionades amb l'onomàstica de totes les terres de parla catalana i que fou presidida pel mateix Moreu-Rey fins a la seva mort l'any 1992 i, des d'aleshores, per Albert Manent -Premi d'Honor de les Lletres Catalanes 2011- fins a l'any 2010 en què el va substituir Josep Maria Albaigés, arribant a assolir el nombre de més de quatre-cents socis[15].

La tasca de coordinació i cohesió de la Societat d'Onomàstica que hem esmentat més amunt, ve determinada per dos àmbits, la publicació d'un butlletí trimestral, el *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica (BISO)* que recull articles diversos i que ha arribat a desembre de 2010 al número 119, i una àmplia bibliografia i la celebració de col·loquis generals i jornades d'onomàstica anuals que recullen comunicacions d'arreu del domini lingüístic.

Tot plegat, ha facilitat l'aparició d'un bon nombre d'estudiosos locals de l'onomàstica que ha generat un augment de reculls exhaustius de diferents entitats municipals. Ramon Amigó, l'any 2005 va fer un inventari de reculls municipals que arriba a un total de cent vint-i-cinc títols[16] als quals caldria afegir-ne set més publicats des d'aquell any per l'Institut Cartogràfic de Catalunya i la Societat d'Onomàstica, set més de l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans –a banda de dos volums més de temàtica onomàstica encara que no pròpiament municipal–; a més de quatre reculls de Moisès Selfa d'entre 2009 i 2010 publicats per editorials diverses, de Torroella de Montgrí (Baix Empordà), Vespella de Gaià (Tarragonès), Rocafort de Queralt (Conca de Barberà) i Querol (Alt Camp), i una altra d'Elvis Mallorquí sobre Sant Mateu de Montnegre de l'any 2003, per tant, un total de cent quaranta-tres reculls municipals que en tinguem coneixement.

A banda de la Societat d'Onomàstica de Catalunya, dues altres institucions juguen un paper fonamental quant a la divulgació, estudi i normativització de la toponímia catalana. Concretament, es tracta de l'Institut Cartogràfic de Catalunya i l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans.

L'Institut Cartogràfic de Catalunya té la base de dades de topònims més extensa i completa de Catalunya i es pot consultar a través de les sèries de cartografia institucional que la mateixa institució ha publicat. El seu objectiu és contribuir a la difusió de les formes gràfiques oficials dels principals topònims de Catalunya; així mateix, també ha recollit formes gràfiques de noms de lloc menors d'acord amb les normes pròpies de la llengua i les resolucions de l'Institut d'Estudis Catalans. A més, a partir d'un conveni amb la Societat d'Onomàstica ha facilitat, fins a 2010, la publicació de setze títols d'àmbit onomàstic[17].

Per la seva banda, l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans vetlla per la correcta escriptura dels noms de lloc i, per tant, oficialitza les formes gràfiques. Aquesta tasca es va materialitzar en la publicació, l'any 2004, conjuntament, precisament, amb l'Institut Cartogràfic de Catalunya, del *Nomenclàtor*

oficial de toponímia major de Catalunya del qual se n'ha fet una segona edició l'any 2010. Endemés, també ha facilitat la publicació de la col·lecció “Treballs de l'Oficina d'Onomàstica” en la qual, fins a 2010, s'hi ha publicat un total de disset títols d'àmbit onomàstic[18].

A banda d'això, també podem esmentar l'existència del Gabinet d'Onomàstica (Toponímia i Antroponímia) de la Universitat de les Illes Balears que, creat a 1995, té la finalitat de facilitar i difondre la normalització antroponímica i toponímica, oferir informació en aquest àmbit i informatitzar les bases de dades toponímiques i antroponímiques. A més, ha organitzat jornades de temàtica onomàstica i ha publicat reculls en aquest mateix sentit referits a les Illes Balears.

Així mateix, des de diversos àmbits, la Universitat de Lleida –amb noms com Xavier Terrado o Albert Turull-, la Universitat de València –amb estudiosos com Emili Casanova-, la Universitat de Girona –amb Modest Prats o Anna Maria Corredor- o la Universitat de Barcelona –amb Josep Moran o Joan Anton Rabella- han organitzat congressos de toponímia o col·loquis de la Societat d'Onomàstica de Catalunya des dels quals s'han realitzat publicacions i s'han mostrat estudis sobre qüestions onomàstiques des d'un punt de vista científic. I encara, caldria afegir la celebració a la facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona, el setembre de 2011, del XXIV Congrés Internacional de l'ICOS sobre Ciències Onomàstiques que organitzat per la Generalitat de Catalunya, la Universitat de Barcelona i The International Council of Onomastic Sciences amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Catalans, la Societat d'Onomàstica i l'Institut Cartogràfic de Catalunya recollirà més de cinc-cents cinquanta comunicacions de cinquanta-cinc països d'arreu del món a banda de diverses ponències.

Ara bé, una bona part dels estudis que hem esmentat es refereixen a localitats de les comarques tarragonines –l'espai geogràfic més treballat-, del País Valencià o bé de les Illes, fet que contrasta amb les grans mancances que localitzem a les comarques gironines, espai en el qual situem el nostre estudi, molt allunyades de l'amplitud de reculls que seria desitjable.

A hores d'ara, tenim coneixement dels reculls exhaustius de Vilallonga de Ter (Ripollès) de Ramon Amigó i Anglès (1979); de la Selva de Mar (Alt Empordà) de Jaume Quintana (1983); de Vilablareix (Gironès) de Pilar Gispert-Saüch (1986), de la Vall d'en Bas (Garrotxa) d'Albert Noguera (inèdit), de Sant Mateu de Montnegre (Gironès) d'Elvis Mallorquí (2003); de Pals (Baix Empordà) d'Anna Maria Corredor (2008), de Torroella de Montgrí (Baix Empordà) de Moisès Selfa (2009), d'Osor (la Selva) de Fèlix Bruguera (2010) i la Bisbal d'Empordà (Baix Empordà) de Moisès Selfa (2010). Així mateix, la Diputació de Girona i la Caixa de Girona dins de la seva col·lecció “Quaderns de la Revista de Girona” va publicar, l'any 2006, una monografia sobre topònims gironins de Joan Fort i Olivella titulada *Els noms de lloc*. Igualment, sabem de la presentació de diverses tesines de llicenciatura a la Universitat de Barcelona, dirigides majoritàriament per Enric Moreu-Rey i Francesc Marsà[19] i que fonamentalment són reculls toponímics de l'Escala (Baix Empordà) de Núria Calvet Quer (1955); del comtat de Besalú (Garrotxa) de J.Ribas Noguera (1959); de Sant Hilari Sacalm i Sant Pere d'Osor (la Selva) de Francesca Navarro Colás (1963); de Camprodon (Ripollès) de Rosa Soler Suriñach (1965); de Santa Pau (Garrotxa) d'Assumpta Coromina Molas (1966); de Bas, la Pinya i Ridaura (Garrotxa) de Mercè Colomer Busquets (1966) i de la província de Girona de Petronil·la Pagès Figueras (1966).

Al costat d'aquests reculls més amplis, també s'han realitzat alguns estudis parcials de caràcter onomàstic referits a Calonge (Baix Empordà) de Pedro Carrer (1957); de la Costa Brava d'Alberto Castillo Yurrita (1939); de les valls del Freser (Ripollès) de Josep Danés i Torras (1938-1939); de l'Estartit i les illes Medes (Baix Empordà) d'Enric Moreu-Rey (1966); dels carrers i places de Palafrugell (Baix Empordà) de Ramiro Medir Jorba (1967); d'Olot (Garrotxa) de Joaquim Danés i Torras (1950); de la Girona urbana (Gironès) de Joaquim Pla Cargol (1943-1945); dels noms de poble de la jurisdicció de Santa Coloma de Farners, titulat *Notes per a un estudi dels noms de lloc a Girona I*, de Jaume Dalmau i Casanovas (1968); del cap de Creus, *Estudi del cap de Creus: la costa: diccionari toponímic, etimològic i geogràfic* d'Arnald Plujà Canals (1996) o de les Gavarres (2008) d'Elvis Mallorquí, a més d'una bona colla de reculls de malnominació com ara d'Espolla, Roses, Rupia, Vila-sacra, Vilademà, Garrigàs, l'Escala, Pals, Palamós, el Port de la Selva, Olot, Vilallonga de Ter, Ripoll, Pals, Osor, Salt, entre d'altres.

Altres obres o articles amb breus reculls o estudis toponímics els localitzem en textos sovint relacionats amb llibres d'història local. Entre aquests, podríem esmentar la *Dissertació sobre el nom de Cassà* de Jaume Dalmau i Casanovas (1968); diferents articles d'Antoni Maria Badia i Margarit (1958-1961) referits al monestir de Sant Joan de les Abadesses; l'article de Henri Guiter (1968) “Toponímia comparada de Besalú i el Vallespir”; el de Jaume Marqués i Casanovas (1967) “Toponímia bañolense y su etimología” o l'article de M. Josepa Arnall i Juan “Toponímia dels pobles de l'Alt Empordà” publicat als *Annals Institut d'Estudis Empordanesos* (1981-1982); i altres de més històrics i localistes com els d'Antoni Pladevall referits al santuari del Coll, a Osor, a Sant Hilari Sacalm –conjuntament amb Àngel Serradesanferm- i a Viladrau entre d'altres; Jaume Pladelasala a Osor; F. Paluzié i Cantalosella a Olot; Ramon Morales a Núria; J. Serriñana i Codina a Cadaqués, Anna M. Corredor a Pals i les guies excursionistes publicades pel Centre Excursionista de Catalunya i per les editorials Selecta, Barcino o Alpina.

A partir de 1980, aquest tipus de publicació, a voltes de difícil localització, s'ha centralitzat en dos àmbits, un de més específic i concret, a través de l'esmentat *Bulletí Interior de la Societat d'Onomàstica* i un altre de més genèric i dispers, a través de la publicació de monografies locals o d'articles en publicacions periòdiques locals on sovint, enmig de capítols de caràcter històric, sociològic, tradicional... s'hi insereixen informacions toponímiques o antroponímiques (llistats de masos, estudi del nom del poble i dels seus agregats, llistats de noms de casa i de malnoms de persona...).

A part, cal afegir que dos dels col·loquis de la Societat d'Onomàstica s'han celebrat a terres gironines, el XIII a Puigcerdà, a 1988, amb onze comunicacions d'abast gironí recollides al número XXXIII del *BISO* i el XVIII a Girona, a la Universitat de Girona, el 1993, amb tretze textos d'espai gironí que varen veure la llum als números LIX i LX del *BISO*; així mateix, en els darrers anys s'han desenvolupat alguns curssets per animar els estudiosos a avançar en aquesta matèria, com ara les sessions de recerca toponímica que es varen realitzar a Santa Coloma de Farners l'any 1993 de mans de Ramon Amigó i en les quals s'aplegaren prop de cinquanta estudiosos. Així mateix, el setembre de 2004 el Centre de Recerca d'Història Rural i l'Associació d'Història Rural de les Comarques de Girona va celebrar a la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona una jornada sobre *Toponímia i paisatge rural* que coordinada per Elvis Mallorquí va comptar amb la participació de Ramon Amigó, Joan Anton Rabella, Joan Tort i Francesc Roma[20]. I encara, l'octubre de 2010 la Societat d'Onomàstica conjuntament amb el Centre d'Estudis Selvatans va organitzar una jornada d'onomàstica centrada en els territoris de la Selva històrica (Gironès, Selva i Alt Maresme) i territoris adjacents o històricament vinculats en la qual s'hi ha aplegat una vintena d'estudis entre comunicacions i ponències la publicació de les quals es realitzarà, possiblement, a finals de 2011.

Tot plegat, com és obvi, ha motivat un cert augment d'estudis onomàstics gironins, si no referits a reculls exhaustius, si en relació amb articles i reculls parcials encara que lluny d'altres zones del domini lingüístic català tot i tractar-se d'uns indrets molt rics quant a topònims. Per demostrar aquesta afirmació, es poden consultar els articles relacionats amb les terres gironines que s'han publicat amb posterioritat a 1980. La font més significativa, lògicament, és el *Bulletí Interior de la Societat d'Onomàstica*[21].

També cal fer esment de la publicació de la *Miscel·lània d'homenatge a Enric Moreu-Rey* a cura d'Albert Manent i Joan Veny per part de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat l'any 1988, una obra de tres volums amb cinc aportacions onomàstiques d'abast gironí.

A tot plegat, cal afegir la tasca que s'ha desenvolupat a nivell de totes les comarques i poblacions gironines arran del projecte i realització del *Nomenclàtor oficial de la toponímia major de Catalunya* a partir de la Resolució 563/V del Parlament de Catalunya publicada al *Bulletí Oficial del Parlament de Catalunya* del vint-i-cinc de maig de 1998. Per realitzar aquest treball, l'IEC va encarregar a diversos tècnics del Consorci per a la Normalització Lingüística de comprovar i recollir com a mínim els topònims que es consideressin significatius dels que podien aparèixer en els mapes 1:250000 de l'Institut Cartogràfic de Catalunya[22]. A partir d'això, a 2002 es varen fer arribar als diversos ajuntaments els topònims que s'inclourien d'aquella població[23] i que, després de les diverses correccions van ser la base del *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya* que va publicar-se en format paper i DVD l'any 2004 i del qual se n'ha fet una segona edició revisada i ampliada a 2010.

Per altra banda, una altra font on es poden trobar referències onomàstiques d'àmbit gironí són, com ja havíem indicat, les monografies històriques locals, les publicacions periòdiques municipals els programes de festa major o a d'altres obres impreses semblants. Lògicament, no podem aquí recollir totes les obres d'aquestes característiques que existeixen, però a mode d'exemple, es pot observar quant n'és de present, l'onomàstica, a moltes monografies locals consultant els més de cent números, dels *Quaderns de la Revista de Girona*.

En conclusió, ens podem adonar que l'interès pels noms de lloc ha augmentat a les comarques gironines. El que cal, però, és que aquest interès més descriptiu derivi cap a un de més analític i científic de caràcter onomàstic, que es passi dels llistats monogràfics i dels estudis parcials a la recollida exhaustiva, a l'anàlisi i a l'aprofundiment més globals, pretèrits i presents, documentats i orals.

Localització de l'espai treballat

Osor, el poble en el qual ens centrem, és un municipi català que es localitza a la província de Girona, concretament a la comarca de la Selva dins de l'espai natural de les Guilleries, tal i com es pot observar a la Figura 1. Es tracta d'un ampli municipi de 52'07 km² de terme fonamentalment forestal amb una gran varietat d'espècies arbòries i arbustives entre les quals destaquen, pel seu antic aprofitament forestal –raó per la qual han influït de forma notable en la toponímia de la zona- l'alzina, el roure, el pi, el bruc i el castanyer amb una població, però, de només 460 habitants a l'actualitat.

El municipi d'Osor es troba situat al fons de la vall homònima envoltada per les serres de Sant Benet i del Coll a l'oest, de Sant Gregori al nord, del massís de Solterra al sud i per les serres de puig d'Afrau i de Santa Bàrbara a l'est, encerclada pels punts més alts de les Guilleries: Sant Gregori (1088 m), Sant Benet (1144 m) i Sant Miquel de Solterra o de les Formigues (1204 m) que és el punt més elevat de la zona. Malgrat això, la vila és només a 340 m sobre el nivell del mar. A més, s'estén a banda i banda de la riera del mateix nom, afluent del Ter mitjà al límit municipal entre Anglès i la Celler. Se situa a vint-i-cinc quilòmetres de Girona, capital de província, vint-i-un de Santa Coloma de Farners, capital comarcal, setze de Sant Hilari Sacalm, capital de les Guilleries i cent dos de Barcelona. Les seves coordenades UTM són 463309 (x) i 4644036 (y)[24].

Osor limita amb Susqueda pel vessant nord i nord-oest, amb la Celler de Ter pel nord, amb Anglès i Brunyola per l'est, amb Santa Coloma de Farners pel sud i sud-est i amb Sant Hilari Sacalm pel sud-oest –incloent-hi Querós que avui forma part de Sant Hilari Sacalm-. A més, el municipi inclou els veïnats Sant Gregori –amb diversos masos-, el santuari de la Mare de Déu del Coll, la colònia de les Mines d'Osor –on hi havia hagut una indústria tèxtil i una important explotació minera d'espats de fluor-, una part de l'embassament de Susqueda –incloent-hi la presa, travessant, per tant, el riu Ter- i les antigues parròquies sufragànies de Santa Creu d'Horta i Sant Miquel de Maifré.

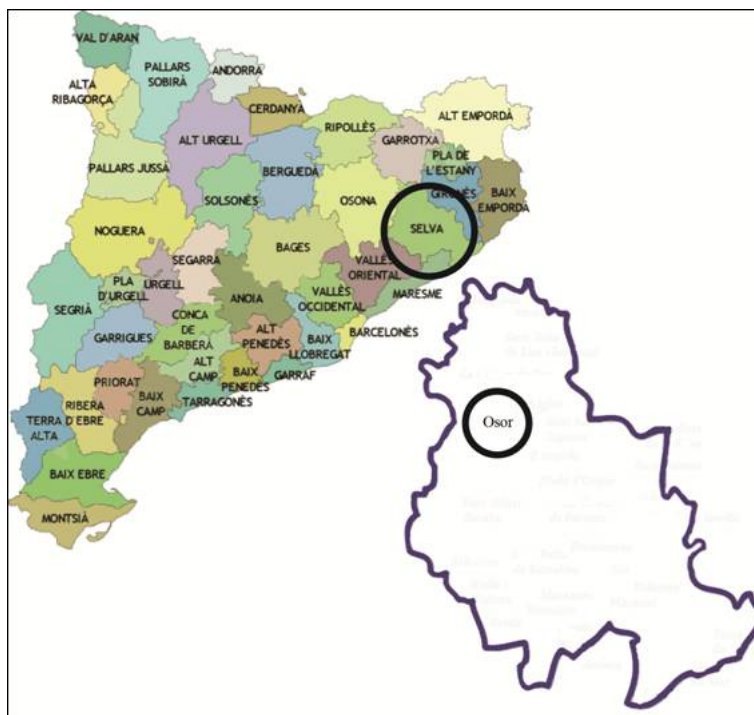

Figura 1. Mapa comarcal de Catalunya.

Ubicació comarca de La Selva i del terme municipal d'Osor.

El nom d'Osor es documenta des del segle IX, concretament en un document de l'any 860 en el qual apareix l'esment "*un loco qui vocato Auzor*" referit a un lloc de la vall d'on es dona un alou al monestir d'Amer. Al mateix segle IX i al X també es documenta el nom en referència a la riera, *Ribulo Ausore* l'any 898 i *flumine Ausore* el 930; així mateix, al segle X es documenta el nom referit a la vall, *Valle Ausore* al 914 o *Valle Ossore* el 949; l'església parroquial, Sant Pere d'Osor, també la documentem des dels segles X i XI, *Parrochia Sancti Petri* l'any 937 i *Parrochie Sancti Petri Vallis Ausor* al 1068. Es tracta, per tant, d'un nom de lloc notablement antic que, etimològicament, sembla d'origen preromà, segons Joan Corominas amb el sentit de *finis Ausorum*, és a dir, la fi de la terra dels ausetans[25].

Estudi dels topònims

Noms generats a partir de l'explotació forestal

En un terme municipal tan gran com el d'Osor, de més de cinquanta quilòmetres quadrats, la major part del qual, com ja hem assenyalat a la localització, és de zona boscosa, és lògic que la riquesa forestal s'hagi aprofitat especialment en els temps pretèrits. D'aquesta manera, el bosc havia estat una font de feina i riquesa generant activitats com ara la de carboner –carbó vegetal a partir de l'alzina-, la de pipaïre –pipes de fusta a partir de rabasses de bruc-, la de llenyataire –llenya per cremar de diversos tipus d'arbre- o la de roder –aprofitament del castanyer per fer rodells o cercols-; totes aquestes feines havien jugat un paper fonamental en l'economia de la zona[26] i han jugat un paper molt important en la història del municipi de la qual se'n pot resseguir una interessant bibliografia[27].

Òbviament, aquesta important activitat a l'entorn de l'explotació dels boscos ha influït i particularitzat la llengua de la zona, tant en l'ús dels genèrics –noms tradicionalment anomenats comuns- com dels específics –els topònims, tradicionalment anomenats noms propis-.

D'aquesta manera, quant als genèrics caldria destacar les referències a un arbre en altre temps fonamental per a l'explotació forestal dels boscos osorencs, el castanyer. Per això, no ens ha de sorprendre que per referir-se a un bosc de castanyers localitzem fins a tres substantius que diferencien el tipus d'arbre que s'hi troba en funció de la seva edat i del seu ús en la petita indústria forestal; es tracta de *baga*, *perxada* i *castanyeda*[28]. La *baga* es referia a un bosc de castanyers joves, d'entre tres i quatre anys, dels quals se n'aprofitaven els rebrots o tanyes que servien, fonamentalment, per a la producció de rodells, cercols o bastons sobretot per a fer botes; la *perxada* era el terme referit a boscos de castanyers d'entre cinc i vint anys, els quals s'explotaven per a obtenir-ne les perxes per a fer cairats, mobles...; finalment, la *castanyeda* era un bosc de castanyers de més de vint anys que s'aprofitaven pel seu fruit, la castanya[29]. I cal dir que aquests tres mots encara avui perduren, tot i que el descens de l'explotació del castanyer ha fet que els parlants sovint els confonguin, és a dir, les tres paraules continuen vives però, sovint, si no es tracta d'algun propietari forestal o algun antic bosquetà, s'usen de forma sinonímica. Evidentment, l'existència d'aquests genèrics diferenciats han influït en la toponímia de la zona amb noms de lloc pretèrits i presents com ara la Baga –actual però també documentada al segle XIX, en un document de 1862, "*Pessa anomenada la Baga*"-, la *baga* de Becfred –datada de 1731, "*honor llur anomenat бага Bechfret*"-, l'actual *baga* de Bruguera; la *Castanyeda* –referida a diversos indrets, alguns d'actuals però altres de més antics, de fins i tot el 1446, "*Loco vocato Castanyeda*"-, la *Catanyeda Vella* –documentada en els segles XVII i XVIII,

"*Lloc la castaneda vella*", de 1624 o "*honor llur anomenat la Castañeda Vella*" de 1731-, o les encara existents avui dia la perxada de l'Abeurador o la perxada de l'Aiò entre molts d'altres.

En referència a l'ofici de carboner, també hem recollit a la zona alguns topònims que s'hi refereixen originats, especialment, en els espais on tradicionalment s'hi havia fet piles de carbó, un encara és viu a l'actualitat, la tallada de les Carboneres i un altre és pretèrit, documentat del segle XVIII, raó per la qual la seva relació amb aquesta activitat forestal és hipotètica, concretament es tracta del lloc Rocacarbonera, localitzat en un text de 1731 – "*lo lloch anomenat Rocacarbonera*"– [30]. Cal assenyalar que el carbó es feia a partir d'unes piles dins de les quals hi predominava la llenya d'alzina, raó per la qual els espais boscosos en els quals s'hi desenvolupava aquest ofici solien ser amb predomini de l'alzina, és a dir, alzinars, però que a la zona se solen anomenar amb la forma dialectal aulet perquè a l'arbre se'l sol anomenar aulina; aquest fet també es manifesta en la toponímia de la zona amb noms de lloc tant com a genèric com a específic, com ara el, pretèrits lloc d'anomenada l'Aulet -*Lloc l'Aulet* a 1568-, el sot de l'Aulet -*Torrente vocato de Saulet* a 1446-, la serra de l'Aulina del Forn -*Serra vocatam la Aulina del Forn* a 1560; o els actuals perxada de l'Aulet o aulet del Baier entre d'altres.

Per últim, en referència a l'ofici de fer pipes, encara a l'actualitat existeix un sot de les Pipes, també anomenat sot del Mas Claver i antigament sot del Carbonell o del Moli de Carbonell que deu aquest nom al fet que en el seu curs hi havia hagut una indústria artesana de fabricació de pipes de bruc; tanmateix, cal afegir que aquest sot se situa, fonamentalment en terme de Sant Hilari Sacalm.

Noms relacionats amb la mineria

L'espai en el qual ens situem, històricament ha estat una zona en la qual la mineria no hi ha estat estranya; de fet, fins a 1979 i 1980, quan es van tancar les instal·lacions de les Mines d'Osor, aquesta activitat havia jugat un paper molt significatiu en l'economia local [31]. Les explotacions minaires d'aquesta zona van ser, inicialment, de blenda i galena però, tanmateix, el que va popularitzar-les va ser la fluorita o espat de fluor (F₂Ca), una mena de fluor que es convertia en àcid fluorhídric a partir del qual es produïa criolita sintètica i fluorur sòdic per al mercat de la química inorgànica.

Arran del fet que l'explotació de les mines d'Osor va anar a càrrec d'una empresa basca, Minersa, no ens ha d'estranyar que els noms que van rebre les diverses explotacions no fossin catalans; concretament, van ser els d'Astúries, "Chavala", "Easo", "Eibar", "Leopoldo", "Maitexu", "Orestes", "Pepito" i, la més significativa, la que va restar fins al tancament de l'explotació l'any 1979, "Leonor"; exceptuant aquesta darrera mina, el nom de les altres no van gaudir de gens de popularitat ni coneixement entre la gent de la zona, és a dir, es tracta d'uns topònims de caràcter restringit i administratiu, sense cap mena de tradició oral ni vigència [32].

Tanmateix, aquestes no van ser les úniques mines que hem documentat a l'espai treballat. D'aquesta manera d'altres que no són recordades però sí que estan documentades són l'anomenada Àngel de la Guarda, a la zona de Susqueda, prop del mas Cercenedes de Susqueda, datada del segle XIX, concretament de 1852, "*Mina nombrada Àngel de la Guarda en tierras del mismo Sarsanedas*", la mina del Colobrans, encara recordada, prop del mas del mateix nom, sobre el riu Ter i també documentada a la primera meitat del segle XX, a 1939, "*Roca Aguda de las minas del Colobran*" i que també podria ser l'anomenada per algun informant com la mina de Plom; la mina Constant, vers la riera de Gironella, no massa lluny de les Mines d'Osor, documentada de 1853, "*Mina Constante sita en la riera de Gironella*"; la mina Neptú, també vers Susqueda i datada de 1852, "*Una mina de hierro nombrada Neptuno*"; una altra anomenada mina de Sant Joan Baptista, prop de la riera de Gironella, també de 1853, "*Una mina de vernís o plomiza llamada San Juan Bautista sita en el punto llamado encima del puente Gironella*" i una darrera nominada mina de Sant Josep, vers Susqueda i localitzada en un document de 1862, "*Otra mina nombrada San José*" [33]. Tanmateix, és molt possible que aquests noms també fossin de caràcter administratiu i que la població no els conegués.

Ara bé, el que sí que és evident és que l'explotació de mines va ser molt important a Osor; tant, que va donar lloc a un topònim major que ha perviscut fins a l'actualitat, el veïnat de les Mines d'Osor, situat sobre la riera d'Osor a la carretera que uneix Osor amb Anglès i que es va originar en la colònia on residien els treballadors de la mina Leonor i que abans havia estat una colònia tèxtil anomenada colònia Clerc.

També caldria afegir que l'explotació minaire no va ser exclusiva del municipi d'Osor sinó que en altres indrets propers també s'hi va desenvolupar encara que amb menys continuïtat, d'aquesta manera en tenim constància a Sant Hilari Sacalm, on encara existeixen dos topònims que s'hi refereixen, el pla de la Mina i el pla de les Mines, a Amer, a Sant Julià del Llor i Bonmatí, a Susqueda i a Anglès on encara es recorden les mines del Papa.

Noms originats en activitats industrials

Les activitats industrials que hem pogut documentar a Osor, en general, tenen una certa relació amb les activitats forestals anotades anteriorment. D'aquesta manera, un nom de lloc que es repeteix fins a tres cops és el d'assegador, és a dir, el "lloc on posen coses a secar" i que, a la zona que estem treballant es refereix a la construcció destinada a assecar-hi fusta per a posteriors usos industrials o artesanals; concretament, trobem els pretèrits *horts de l'Assecador*, a Santa Creu d'Horta, al sud del municipi, documentat del segle XVIII, de 1792, "*los Horts del Mas Maig vuy del Secador*", de situació desconeguda però datat dels segles XVIII i XIX: "*Casa dita Secadó de Martí*", 1785, i "*Manso Sacadó*", 1862 i l'actual *perxada de l'Assecador*, a la part septentrional del terme municipal, a la zona del Clascar.

Dos altres topònims relacionats entre ells, en aquest cas ben curiosos, són els encara vius *la Via* i *perxada de la Via* que també tenen relació amb una activitat de caràcter industrial lligada amb l'explotació del bosc; més concretament, del castanyer: cal tenir present que el terme prové de l'existència d'un camí amb rails pel qual havia dissortat una màquina destinada al transport de perxes de castanyer des de la perxada situada vers el coll de Cirerers, a Santa Creu d'Horta, fins a la carretera que uneix Santa Creu amb Osor. És evident, doncs, que el camí construït per a facilitar la comercialització del castanyer és a l'origen d'aquests noms de lloc, que han arribat fins a avui [34].

Una altra activitat entre artesanal i microindustrial que devia haver tingut una certa presència a la zona que estem treballant segons els noms de lloc que hi hem localitzat era la de la terrisseria. Aquesta feina es relacionaria amb l'existència de diversos forns de calç que devien estar escampats pel municipi [35]. D'aquesta manera, trobem *l'aulina del Forn*, documentada entre els segles XVI i XVII (*aulina del Forn*, 1562 i *serra vocata de la aulina del forn*, 1699), un *lloc d'anomenada el Forn* en els segles XIV i XVII (*Fexia terra in loco vocato forn*, 1342 i *Loco vocato Forn*, 1622), l'actual *pla o plana del Forn*, documentat també del segle XVIII (*lo cami de la Plana del Forn* de 1731), el també actual *vinya del Forn* [36], l'antic *clot Forn de la Calç* i *llocdit Bac del Forn de la Calç* documentats del segle XIX (*punto dicho Clot del horno Calcinero* i *Lugar vulgarmente dicho bach del Forn de la Calç*, ambdós esments de 1852), el també pretèrit *puig Forn de la Calç*, documentat als segles XVI i XVII (*Serro llamado del Forn de la Cals*, 1594 i 1639), la *carena del Forn de la Rovira* [37], límit entre els municipis d'Osor i Susqueda a la banda oest del municipi, documentat a principis segle XX (*punto conocido por Carena del forn de la Rovira*, 1927) i, finalment, el no recordat *coll dels Forns*, al sud del terme municipal d'Osor, vers Santa Creu d'Horta que, en plural, devia fer referència a més d'una d'aquestes construccions i que documentem al segle XV (*Colle vocato ses Forns*, 1446).

En la mateixa línia del paràgraf anterior hi podem afegir dos topònims més, un *pla de la Rajoleria* encara viu, on un informant ens digué que hi havia hagut un "forn de rajols" i per tant el nom es referiria al lloc en el qual s'hi fabriquen rajols i *Teuleria*, que apareix en tres noms de lloc, un llocdit actual anomenat *la Teuleria*, vers el mas Pidemunt en el qual ens van dir que hi havia hagut un "forn de teules", una partida de terra prop del Soleric, documentada per escrit en els segles XIX i XX (*la Taularia*, 1853 i *finca Taularia*, 1947) on, però, no hi ha cap referència a cap forn i uns camps de vinya, possiblement formant part de la partida de terra anterior, les *vinyes de la Teuleria* datades del segle XIX (*Pieza de tierra cultivo Viñas de la Taularia*, 1853).

Més específicament relacionat amb les activitats industrials seria el terme "fàbrica" que apareix en el nom d'un mas situat a Santa Creu d'Horta, de propietat del Sobirà, anomenat *mas la Fàbrica*, documentat des del segle XX i fins als nostres dies (*la Fàbrica Subirà*, 1929) i que origina el seu nom en una antiga serradora, novament, una activitat de tarannà industrial relacionada amb l'explotació forestal del bosc. Cal afegir que aquest mas ha provocat, per extensió, l'aparició del terme en altres topònims com *la partida de terra la Fàbrica*, *el molí de la Fàbrica*, *el sot de la Fàbrica* i *la perxada Davant la Fàbrica*.

Tanmateix, podem trobar dos casos encara més evidents que demostren que la poca presència d'indústries en un espai comporta l'aparició de noms de lloc que s'hi relacionen. Concretament, prop del nucli urbà d'Osor hi havia existit dues empreses artesanes i industrials que es dedicaven a l'explotació i treball de la fusta; doncs bé, actualment aquestes dues empreses ja no existeixen i, malgrat això, l'espai en el qual s'havien situat encara rep el seu nom havent substituït

l'anterior, concretament són *les Guilleries* i *la Derica*, a més, per arribar a aquesta darrera s'havia de travessar un pont sobre la riera d'Osor que s'havia anomenat tradicionalment el *pont de Mas Coll*, doncs bé, encara avui hem oït algunes persones esmentar aquest pont com a *pont de la Derica* arran del fet que conduïa a aquesta empresa.

En relació a la indústria, cal afegir que, a Osor, al veïnat de les Mines d'Osor, pretèritament hi havia hagut una indústria tèxtil, la Clerc, que va fundar una colònia industrial, la colònia Clerc[38] i que més endavant va ser substituïda pels minaires esdevenint una colònia minera, la colònia de les Mines; a l'actualitat d'aquesta colònia el que en resta des d'un punt de vista d'arqueologia industrial és l'antiga xemeneia de la fàbrica tèxtil i, en molt mal estat de conservació, l'espai de les antigues explotacions mineres incloent-hi el que popularment s'anomena *el Lavadero*, espai referit a l'indret en el qual s'hi netejava el mineral per separar allò que era bo del que no ho era, és a dir, el mineral de la ganga. En aquest indret, a més, hi havia hagut una microcentral hidroelèctrica. Aquests fets, també han tingut la seva transcendència en la toponímia. Així, existeix la *Colònia*, nom amb què durant un cert temps es coneixien les Mines d'Osor, la *peça de terra de la Colònia*, documentada a mitjan segle XX (*pessa Colonia*, 1944), el *rec de la Colònia*, nom amb el qual encara és conegut el curs d'aigua artificial que conduïa l'aigua a la central de les Mines i que a l'actualitat la condueix fins a la coneguda com a central d'en Farias, en terme de la Cellera de Ter, pop dels límits municipals amb Osor i Anglès.

Un altre element significatiu del terme d'Osor i que en certa manera s'ha de relacionar amb la indústria elèctrica, és l'embassament de Susqueda, que té la paret de la presa en terme municipal osorenc, un element que és anomenat col·loquialment *la Presa* mentre que tot l'embassament és anomenat amb un castellanisme com a *el Pantano*, en ocasions esmentat de forma composta com a *el pantano de Susqueda*.

I encara, en referència a les conduccions artificials amb les quals es conduïa aigua a alguna molí, indústria o construcció semblant, recollim la *resclosa del Canal*, documentada a les primeres dècades del segle XX i situada als límits municipals amb Susqueda (*punto conocido por Resclosa del Canal en el margen izquierdo del río Ter*, 1927) i la *partida Canal d'Indústries* que deuen al nom al fet que va ser una finca adquirida per les Indústries Elèctriques Bonmatí en terme d'Osor i que apareix per escrit en documents de mitjan segle passat (*Finca canal de Industrias*, 1953) a banda de diversos esments a recs com ara *el Rec*, el rec de Cercenedes, que havia fet funcionar una microcentral elèctrica, la primera que va facilitar enllumenat públic i particular a Osor a 1911 i 1916 respectivament, o el rec del Molí d'en Serra, documentat del segle XIX, *Rec del Mulí den Serra* en un document de 1817 i que feia funcionar una serradora.

Per acabar aquesta part, voldríem esmentar unes construccions que, malgrat que no es puguin considerar pròpiament industrials, sí que tenen una certa relació amb el que se sol anomenar arqueologia industrial. Es tracta dels pous de glaç, que servien per conservar-hi glaç que en ocasions es comercialitzava; concretament un d'espectacular situat a la carretera forestal que va del Sobirà a Sant Hilari Sacalm i que data del segle XVII i que se'l coneix actualment com a, simplement, *el Pou de Glaç*, però que en documents pretèrits era anomenat *el Pou de Neu* (*Lo pou gran de la Neu*, 1700 o *lo gran pou de Neu*, 1710) i que havia originat un altre nom de lloc a l'actualitat no recordat anomenat el *collet del Pou de la Neu* (*collet del pou de la Neu*, 1821) i del "trull", un antic molí d'oli que encara és recordat en el topònim *camí Pla del Trull* –pronunciat ioditzat pel dialecte de la zona a [ˈtruɪ]– que, malgrat haver desaparegut, encara es conserva en aquest nom de lloc situat al nord del municipi osorenc en els límits amb Susqueda. Aquí també hi podríem incloure la sitja, és a dir, el lloc destinat a emmagatzemar-hi cereals, especialment blat –tot i que podia ser un espai natural– i que localitzem en els pretèrits *llocdit Sitges* o *les Sitges*, documentat en els segles XIV al XVIII (*loco vocato ses siges*, 1342, *lo lloch anomenat ciges*, 1420 o *lo lloch anomenat Cijtas*, 1598, *loco vocato les siges*, 1622 o *honor llur anomenat Sitjes*, 1731).

En aquest apartat encara hi podríem afegir tots els noms de lloc relacionats amb els molins; tanmateix la seva presència és tan significativa, arran de la notable presència de cursos d'aigua a la zona, que considerem que mereixen un estudi a part.

La toponímia urbana

Considerem toponímia urbana aquells noms de lloc que es localitzen dins del cas urbà d'un municipi. En el cas d'Osor, i de bona part de les poblacions rurals, aquesta mena de noms propis es refereixen, sobretot, als noms de casa relacionats amb oficis o activitats industrials d'algun dels seus habitants.

Els noms de casa que podem incloure en aquest grup són *ca l'Asserradora* i *ca l'Asserrador* (hi havia hagut una serradora de fusta); *can Cadenes*, *casa Ferrer Gat* - *Casa Farrer Gat*, 1817- *cal Noi Ferrer*, *casa d'en Petit Ferrer* -, la *casa den Patit Farrer*, 1735- *cal Ferrer* (ferrers); *cal Sabater*; *can Collbotó* - *Casa Collbotó*, 1817- *can Narcís Sastre*, *cal Sastre*, *cal Sastrellarg* - *Joseph Ribas alias lo sastrellarch*, 1816- *cal Sastric* (sastres); *can Lluís Espardenyer*; *can Quimet Espardenyer*; *can Lluís Fuster*, *casa Ribot* - *Casa Ribot*, 1817-, *cal Fuster* (fusters); *cal Paraire* -*cal Parayre* 1850-, *cal Cisteller* –terme curiós perquè de forma homònima localitzem amb aquest nom una casa enmig de la població però també un mas; de fet, aquí es confirma també una afirmació de Josep Moran, quan diu que “Un nom propi no cal que sigui unívoc”[39]. A banda d'aquests, hi podríem afegir la *Joieria*, un antic convent del segle XVI que, malgrat tractar-se a l'actualitat d'una casa de turisme rural, durant molts anys havia acollit un taller de bijuteria.

Les raons d'aquests noms són molt evidents i, per tant, considerem que no cal pas estendre-s'hi; és a dir, el nom s'origina en l'activitat professional d'aquell que hi viu o en la que es desenvolupa en aquell espai. Si de cas, caldria referir-se a un aspecte de caire lingüístic, com és el fet de l'aparició de formes simples (*Sastre*, per exemple), al costat d'altres de derivades (*Sastric*, per exemple), d'altres de compostes (*Sastrellarg*, per exemple) i, fins i tot de metonímiques (*Cadenes* referit a un ferrer o bé *Ribot* a un fuster).

Conclusions

Al llarg de l'article, considerem que han quedat demostrades les hipòtesis inicials ja que hem pogut observar que, efectivament, la poca presència d'activitats industrials, al costat d'altres de més excepcionals, provoca que el parlant se'n serveixi per a la creació de topònims. El municipi d'Osor és molt extens però, fonamentalment, forestal; raó per la qual la indústria, l'artesanía o la mineria, tot i la seva excepcionalitat, es fan presents en el seu nomenclàtor.

I, en relació a l'àmbit forestal, en aquest cas l'explotació del bosc també es materialitza en alguns noms de lloc, tant per la presència de l'espècie bosquetana com pel seu aprofitament. I, en aquest sentit, hi podem copsar una influència en els noms específics però també en els genèrics -aulet, бага, perxada, castanyeda...- cosa que particularitza la parla de la zona. Així mateix, cal afegir que les explotacions industrials que han originat alguns dels topònims recollits se serveixen, fonamentalment, de les primeres matèries de què els abastava el bosc.

Precisament, a partir d'aquests noms que recullen activitats extraordinàries o poc freqüents, com hem pogut observar en el present estudi, podem conèixer l'existència d'antigues activitats o oficis que han desaparegut de la zona com ara els carboners, els pipaires, els rodors, la mineria... Amb el temps, la pervivència d'aquests topònims pren, doncs, un cert caràcter arqueològic, ja que és l'element lingüístic que en mostrarà la seva antiga existència. Per tant, es demostraria l'afirmació feta per Xavier Terrado quan diu que: “L'arqueologia té els seus propis mètodes i principis, però la toponímia pot ser un índex en absolut menyspreable”[40]. Tanmateix, caldria afegir que aquest ús de la toponímia per part de l'arqueologia, en el sentit que ens ocupa, s'hauria de referir més que res a l'anomenada arqueologia industrial. Per tant, en aquest estudi també ens hem pogut adonar de la tan comentada interdisciplinarietat de la toponímia (anotada i comentada per estudiosos tan diversos com Amigó, Moreu-Rey, Tort Donada, Coromines, Poirier, Roma...) podent arribar a una conclusió ja anotada per Tort: “De les aproximacions transcrites en podem treure una conclusió bàsica: ens trobem davant una matèria que, més que justificar-se per si mateixa, necessita l'aportació de disciplines molt diverses per poder arribar a resultats sòlids”[41]. És a dir, que la toponímia s'ha de relacionar amb molts altres àmbits de coneixement com ara la lingüística, la geografia, la història, la cultura popular o l'arqueologia. I és des d'aquesta perspectiva que pren el seu autèntic relleu; i és en aquest sentit que creiem que és important realitzar aproximacions toponímiques com la que aquí hem presentat.

Quant a toponímia urbana, com també anotàvem a l'inici del treball, els oficis de la gent o les seves activitats artesanals són dels elements que més sovint serveixen per crear els noms de les cases, aspecte àmpliament acceptat com ja havia anotat Enric Moreu-Rey a la seva obra de 1981 *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*. Igualment, la ubicació d'una empresa de caràcter artesanal o industrial, en un espai amb pocs negocis d'aquestes característiques, pot arribar a implicar toponímicament la substitució d'un nom antic, si els noms en qüestió es corresponen amb un mateix espai.

Finalment, esperem que aquest estudi pugui servir de model a d'altres de semblants atès que considerem que la transcendència toponímica de les activitats industrials, mineres i artesanals, a zones fonamentalment rurals, no ha estat tan estudiada com altres aspectes relacionats amb l'onomàstica en general i els noms de

lloc en particular (com ara la zootoponímia o la fitotoponímia). És a dir, que considerem que, malgrat l'escassa freqüència d'aquests noms, a diferència del que succeeix a les zones urbanes més industrialitzades, la seva presència ens proporciona una informació prou significativa sobre com ha evolucionat l'economia i la societat en un determinat indret del territori.

Notes

- [1] Moran, 2009, p. 94.
- [2] Tort, 2003, p. 2 esmentant MOREU-REY, Enric. Tipologia toponímica. In ROSSELLÓ, Vicenç i CASANOVA, Emili (Ed.). *Materials de toponímia-I*. València: Generalitat Valenciana-Universitat de València, 1995, p. 45.
- [3] Com anota Amigó, 1999, p. 11, “filòsofs grecs, gramàtics medievals i tota mena d'estudiosos de totes les èpoques, s'han sentit encuriosits per descobrir què vol dir i d'on venien unes paraules (...) utilitzades per designar concretament un lloc...”
- [4] Tort, 2001, p. 10.
- [5] Tort, 2001, p. 20
- [6] Tort, 2001, p. 29 partint de DORION, Henri. *Où?* Conferència pronunciada a la Universitat Laval (Québec), el 5/12/1989.
- [7] Aquest recull exhaustiu va donar fruit a la tesi doctoral de Fèlix Bruguera titulada *Onomàstica osorenca. Toponímia pretèrita i present dels termes municipal i parroquial d'Osor (La Selva)* i que es pot consultar íntegrament a <http://www.tesisenxarxa.net/TDX-0213107-124144/index.html>. Aquesta tesi, adaptada, posteriorment ha estat publicada per l'Institut d'Estudis Catalans i la Universitat de Girona sota el títol de *Recull de noms d'Osor*
- [8] Atesa l'extensió de la llista de documents emprats, així com la cartografia, publicacions consultades i informants orals, es pot consultar el text de l'esmentada tesi, tant en la publicació digital com en paper.
- [9] Moreu-Rey, 1982, p. 87.
- [10] Coromines, 1965, p. 10.
- [11] Manent, 1980, p. 9.
- [12] El resultat de les diferents convocatòries entre 1955 i 1979 es pot comprovar a Amigó, 1999, p. 183 El més curiós, però, és que el 1971 i el 1979 no es va adjudicar i que els anys 1962, 1964, 1967, 1972, 1975 i 1978, es declarà desert. La causa d'aquest fet, explica Manent, 1980, p. 9, 10, cal cercar-la en què “...el premi, per poca propaganda, o potser perquè el nom de l'Institut d'Estudis Catalans inspirava respecte a certs investigadors locals, va anar decandint-se, i des de 1975 es va transformar en un premi fonamentalment d'estudis de geografia comarcal”.
- [13] Manent, 1980, p. 10.
- [14] Per a obtenir una informació més àmplia sobre l'evolució, l'estat actual i la bibliografia i noms propis relacionats amb la recerca onomàstica a tot el domini lingüístic català, es poden consultar diversos articles o obres, les més destacables de les quals poden ser: MOREU-REY, Enric (1974): *Toponímia catalana. Assaig de bibliografia*, Universitat de Barcelona, Barcelona; MANENT, Albert (1980): “Els estudis d'onomàstica catalana. L'estat de la qüestió” a *BISO* I, Barcelona, p. 9-11; PLADEVALL, Antoni (1980): “Els estudis d'onomàstica a Osona” a *BISO* I, p. 13-18; GARCIA CASTANYER, Maria Teresa (1982): “Obres bàsiques de toponímia disponibles” a *BISO* VIII p. 39; AMIGÓ, Ramon (1984): “Treballs de recollida i lecció toponímica al Camp de Tarragona i a les seves comarques veïnes” a *BISO* XVII, p. 2; RICOMA, F. Xavier (1984): “Els estudis d'onomàstica a Tarragona” a *BISO* XVII, p. 7; Anònim (1985): “Bibliografia prèvia a l'estudi de la toponímia litoral” a *BISO* XXII, p. 78; EPALZA, Mikel d' i FORCADELL, Josep (1986): “Estat actual dels estudis de toponímia valenciana d'origen àrab” a *BISO* XXIV p. 420; CARBONELL, M.José et al. (1986): “Bibliografia de toponímia valenciana” a *BISO* XXV p. 102; AGUILÓ, Cosme i RULLAN, Onofre (1986): “Un nou estat de la qüestió dels reculls exhaustius de toponímia mitjançant fonts orals a Mallorca” a *BISO* XXVI, p. 41; AMIGÓ, Ramon (1987): “Inventaris toponímics de la Conca de Barberà” a *BISO* XXX p. 67; RIERA, Jaume i ROQUÉ, Jordi (1989): “Gramàtics i filòlegs. Repertori bibliogràfic” a *BISO* XXXV p. 1; Anònim (1989): “Bibliografies: complement” a *BISO* XXXVI p. 50; MORELL, Antoni (1993): “La investigació onomàstica a l'Aragó catalanòfon” a *BISO* LII p. 1; AGUILÓ, Cosme (1993): “Els reculls exhaustius de toponímia a les Illes Balears i Pitiüses” a *BISO* LIII, p. 143-147; AMIGÓ, Ramon (1993): “Notícia estadística de l'estat de reculls integrals d'onomàstica en nou comarques del sector meridional del Principat de Catalunya i una part de la Franja de Ponent el dia 29 de febrer de 1992” a *BISO* LIII, p. 121-141; COSTA, Jordi J. (1993): “Present i futur de la investigació onomàstica a la Catalunya Nord” a *BISO* LIII, p. 109-111; MIRALLES, Joan (1993): “Conclusions a la Taula Rodona: Present i futur de la investigació onomàstica als Països Catalans” a *BISO* LIII p. 149, 150; TURULL, Albert (1993): “Situació dels estudis onomàstics a les Terres de Ponent” a *BISO* LIII, p. 113-119; VILLUENDAS, Eveli (1993): “Els estudis sobre Onomàstica al Baix Llobregat: aproximació a la toponímia de Viladecans” a *BISO* LIV, p. 481; AMIGÓ, Ramon i MANENT, Albert (1995): “Reculls d'onomàstica de termes municipals (en premsa i en elaboració)” a *BISO* LXII p. 44-46; AMIGÓ, Ramon (1999): *Introducció en la recerca en toponímia i atroponímia*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, p.177-191.MALLORQUÍ, Elvis (2006): “La recerca toponímica a les terres de Girona” i AMIGÓ, Ramon (2006): Els estudis de toponímia a Catalunya: estat de la qüestió i metodologia de treball” a *Toponímia, paisatge i cultura. Els noms de lloc des de la lingüística, la geografia i la història*, Associació d' Història Rural de les Comarques Gironines, Centre de Recerca d'Història Rural de la Universitat de Girona, Girona, p. 19-23 i 25-46 respectivament i BRUGUERA, Fèlix (2006): “La recerca toponímica a les comarques gironines. Estat de la qüestió”, a *Onomàstica osorenca*. Tesi doctoral, Girona, p. 8-20 Així mateix, també es pot consultar l'apartat de bibliografia que apareix a cada número del *Butlletí de la Societat d'Onomàstica (BISO)*.
- [15] Per conèixer més àmpliament la Societat d'Onomàstica, es pot consultar la pàgina web www.onomastica.cat o bé els articles BRUGUERA, Fèlix i ESCORIHUELA, Xavier. La Societat d'Onomàstica. *Llengua Nacional*, 1997, núm. 20, p. 7 o AMIGÓ, Ramon. *Introducció a la recerca en toponímia i atroponímia*. 1999, p. 14, 15; a banda, lògicament de la consulta a la publicació pròpia de caràcter trimestral, *Butlletí de la Societat d'Onomàstica*. Així mateix, si voleu conèixer el nombre de socis, el seu nom –individuals i institucions– i les seves adreces, podeu consultar el número LXIII de desembre de 1995 que és un recull de Josep M. Albaigés que porta per títol “Llista de socis. Alfabètica i per comarques”. Com a particularitat cal esmentar que hi trobem dotze socis i una institució de fora dels Països Catalans. De les comarques gironines, hi trobem vint socis individuals i dues institucions, la Universitat de Girona i l'Arxiu Comarcal de la Selva.
- [16] Segons dades recollides per Ramon Amigó, aquests aproximadament 110 reculls exhaustius de poblacions de 1999 o els 125 de 2005 contrasten amb els trenta-nou que havia assenyalat Albert Manent a l'any 1980.
- [17] Concretament són: *Toponímia del terme municipal de Vilablareix* de Pilar Gispert-Sañch l'any 1986; *Inventari i estudi de noms de lloc i de persona de l'antic terme de l'Albarca* (El Priorat) d'Isabel Llopis i *La geografia i la història de Mont-ral a través de la seva onomàstica* d'Eugeni Perea l'any 1994; *Noms actuals i pretèrits del poble i terme de Torroja del Priorat* de Jaume Sabaté i Alentorn, l'any 1995; *Els noms de les formes de relleu* de Carles Domingo l'any 1997; *Onomàstica del terme municipal d'Ulldemolins* de Ramon Pere Anglès i Ramon Amigó de 1997; *Noms de lloc i de persona i renoms del poble de Vallmoll* d'Antoni Grau de l'any 2000; *Noms de lloc, llinatges i renoms de l'Argentera* d'Enric Prat i *Onomàstica de Fullella (Garriques)* de Santi Arbós, ambdós de 2003; *Granera. Recull onomàstic* d'E. Garcia Pey de l'any 2004; *Noms de lloc, cognoms i renoms de Vilallonga del Camp* de P. Riera i Fortuny i *Castellcir. Recull onomàstic* d'E. Garcia-Pey de l'any 2005; *Noms de lloc, llinatges i renoms de la Torre de Fontaubella* d'A. Prats i Auqué de l'any 2006; *Recull onomàstic de Sant Quirze Safaja* d'E. Garcia-Pey del 2007; *Onomàstica d'Alcover de Moisès Selfa i Pals. Recull onomàstic* d'Anna Maria Corredor, de 2008; *Noms de lloc, de casa i de persona de Balsareny de Ramon Carreté del 2010 i Topònims, onomàstics i renoms de Tornabous d'Alvar Maduell, també de l'any 2010*.
- [18] Concretament són: *Siurana de Prades* de Ramon Amigó, de l'any 1995; *La toponímia de la costa de Lluçmajor* de Cosme Aguiló, de 1996; *Onomàstica de Poboleda* de Miquel Jassans de l'any 1998; *Blancafort a partir dels noms passats i presents* de Josep Recasens, de l'any 2000; *Onomàstica del poble i terme de la Vilella Alta* de Jaume Sabaté de l'any 2000; *L'Albi i els seus noms* de Ramon Amigó i Ramon Pere Anglès de l'any 2001; *Onomàstica de Collejou* de Miquel Jassans de l'any 2003; *Onomàstica del terme municipal dels Garidells* de Dolors Cabré i Josep Veciana de l'any 2003; *Recull de noms de lloc i de persona de Vilanova de Prades* de Ramon Pere Anglès de l'any 2004; *Història dels noms de Reinera. Les arrels d'un poble del Vallespir* de Montserrat Cailà i Jean-Paul Escudero de 2005; *Onomàstica de Riudoms* d'Eugeni Perea de l'any 2006; *Els noms de Vilosell i el seu terme municipal* de Ramon Pere Anglès del 2006; *La toponímia de les comarques de ponent. Un assaig d'interpretació tipològica* d'Albert Turull de 2007; *Onomàstica de Duesaigües i el seu terme* de Miquel Jassans i *Onomàstica del terme municipal de Constantí* de Ramon Amigó, ambdós de 2008; *Característiques del nom propi: estudi d'interpretació lingüística* de Josep Moran, de l'any 2009, *Recull de noms d'Osor* de Fèlix Bruguera, *Onomàstica del terme municipal de Pratdip* de Josep M. Coll i Ramon Amigó, *Onomàstica de la Bisbal d'Empordà* de Moisès Selfa i *Antroponímia, poblament i immigració a la Catalunya moderna: l'exemple dels comtats de Rosselló i Cerdanya segles XVI-XVIII de Joan Peytavi* de l'any 2010.
- [19] Que esmenta Moreu-Rey, 1974, p. 9, que afirma que són “amb resultats molt desiguals”.
- [20] Aquesta jornada va originar una publicació en què es recullen les diferents conferències dels estudiosos en toponímia: “Els estudis de toponímia a Catalunya. Estat de la qüestió i metodologia de treball” de Ramon Amigó, “Els noms de lloc i la llengua: la toponímia des de la lingüística” de Joan Anton Rabella; “Els noms de lloc i el territori: la toponímia des de la geografia” de Joan Tort; “Els noms de lloc i el temps: la toponímia des de la història” d'Elvis Mallorquí i “Els noms de lloc i la cultura popular: la toponímia en l'imaginari de la societat tradicional” de Francesc Roma
- [21] Per conèixer els articles publicats al *BISO* fins a 1993, números I a LV, podeu consultar el número LVI de març de 1994, un monogràfic de Josep M. Albaigés que porta per títol “Índex d'autors, temàtic i de referències”. Aquest recull es va ampliar i actualitzar en el número 91 de desembre de 2002, per part del mateix estudiós, en un volum unitari titulat “Índex general dels butlletins números I a 90 (1980-2002)”. Així mateix, a maig de 2006, la Societat d'Onomàstica va editar un CDrom en el qual s'hi recull el text de tots els articles publicats en el *BISO* des del primer número i fins al noranta. A més a més els articles publicats fins al número 111 del *BISO*, de desembre de 2008, es poden consultar al web de la Societat d'Onomàstica, www.onomastica.cat

- [22] Per conèixer aquesta tasca i un exemple a nivell de la comarca de la Garrotxa, podeu consultar PLANAGUMÀ, Teresa. Un exemple de revisió toponímica comarcal: la Garrotxa. In *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Girona (25 i 26 de maig de 2001)*. Barcelona-Girona: Institut d'Estudis Catalans, 2002.
- [23] El total de topònims revisats al Centre de Normalització Lingüística de Girona va ser de 8.082. En referència a Osor, en aquesta proposta inicial s'hi van recollir un total de seixanta-set noms de lloc.
- [24] Segons el *Nomenclator oficial de toponímia major de Catalunya* 2, 2010, p. 614.
- [25] Coromines, 1996, vol. VI, p. 95-96.
- [26] Així ho anoten Rams i Tarrés, 2001, p. 32, quan afirmen que : “L’activitat productiva a les Guílleries sempre ha anat lligada a l’explotació dels boscos. És per aquesta raó que molts dels oficis perduts avui desapareguts o bé en vies de desaparició estan relacionats amb les activitats forestals”
- [27] Entre d’altres publicacions, podeu consultar RAMS, Emili (2002). “Els oficis perduts dels bosquerols de les Guílleries. *Revista d’Etnografia de Catalunya* [Barcelona], núm. 20; ZAMORANO, Roger (2000): *El sindicalisme forestal: els roders*. Museu Etnològic del Montseny, la Gabella [Arbúcies] o BRUGUERA, Fèlix i RAMÍO, Narcís (1997). *Osor*. Diputació de Girona i Caixa de Girona [Girona], especialment el capítol “Els oficis tradicionals”, p.40, 41, entre d’altres.
- [28] Aquesta diferenciació no es fa a bona part de les obres lexicogràfiques catalanes, el *Diccionari català-valencià-balear*, *Diccionari de la llengua catalana* de l’Enciclopèdia Catalana o de l’Institut d’Estudis Catalans o el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* com es pot comprovar a l’estudi que en vam fer Bruguera, 2010, p. 73-78.
- [29] Sobre aquesta diferenciació semàntica, es poden consultar diversos estudis d’Emili Rams, fonamentalment: RAMS, Emili (2002). “Els oficis perduts dels bosquerols de les Guílleries. *Revista d’Etnografia de Catalunya* [Barcelona], núm. 20 i RAMS, Emili (2004). “Essència boscana”, “Les Guílleries. Amagatall de llegendes”, *Descobrir Catalunya* [Barcelona], núm. 83. Cal aferir, encara que en el recull de noms d’Osor hem localitzat un altre probable col·lectiu botànic referit al castanyer, *Castandell*, així com un terme referit al castanyer, segons informació oral, que no s’ha tallat mai, el *calzinal* present en el *comarc dels Calzinals*, un mot que no hem trobat recollit a cap dels diccionaris ni obres consultats.
- [30] Com ja s’anotava a la tesi de Fèlix Bruguera, 2006, p. 815, la relació d’aquest indret amb l’ofici de carboner és només una hipòtesi ja que “podria ser una forma errònia de *Roca Corbera*; si no fos així, es tractaria d’una *roca* amb l’adjectiu *carbonera* que podria relacionar-se metafòricament amb el color negre del carbó o bé amb l’antic ofici de fer carbó...”
- [31] Per conèixer la història de la mineria a Osor, podeu consultar: RAMS, Emili (1981): “Les Mines d’Osor. La petita història d’un gran forat”. *Punt Diari* [Girona] 16 de desembre de 1981; BRUGUERA, Fèlix (1995): “La mineria a Osor”. *Quaderns de la Selva* [Santa Coloma de Farners], núm. 8, p. 137-153 i BRUGUERA, Fèlix (2004): *Mines d’Osor. Imatges i records*. Ajuntaments d’Anglès i Osor [Anglès].
- [32] Per aquesta raó, el seu coneixement l’hem pogut assolir a partir d’un document inèdit que es conserva a l’Arxiu Particular d’Emili Rams, i que recull el nom de les mines, el número de concessió minera, el mineral que se n’extreia, el terme municipal en el qual se situaven i el nombre d’hectàrees que ocupaven en un espai que afectava els municipis d’Osor, la Cellera de Ter i Anglès.
- [33] És curiós de fixar-se com en el nom d’aquestes tres darreres mines, totes de mitjan segle XIX, hi podem observar que a una li prové d’una divinitat mitològica, Neptú, i a les altres dues es tracta de dos hagiotopònims provinents de dos sants cristians, sant Joan i sant Josep a banda de la també esmentada amb nom de tradició cristiana com és Àngel de la Guarda.
- [34] El topònim la *perxada de la Via* apareix recollit al *Nomenclator oficial de toponímia major de Catalunya*, tant a la primera edició de 2004 com a la segona de 2009 com a *perxada d’en Via*, com si fos de caràcter antroponímic, amb un article personal, aspecte que considerem erroni i caldria esmerar com ja va recollir BRUGUERA, Fèlix (2007) a l’article “Normativització de topònims oficials osorencs” publicat pel *Bulletí Interior de la Societat d’Onomàstica* núm. 106-107 d’homenatge a Andreu Romà, a la p. 26. Aquesta mateixa errada, també es repeteix en els mapes de l’Institut Cartogràfic de Catalunya.
- [35] Encara a l’actualitat, gairebé com a mostra d’una certa arqueologia industrial pretèrita, es poden veure a Osor un mínim de dos forns de calç en un estat de conservació acceptable, un prop del Ripoll, al sud-est d’Osor, i l’altre prop de can Plana al nord-oest de la vila.
- [36] Un informant ens va comentar que en aquest indret, al nord del municipi d’Osor, vers la Codina i prop del riu Ter, encara hi recordava l’antiga existència d’un forn de calç.
- [37] La Rovira és un mas situat en municipi de Susqueda però parròquia de Sant Pere d’Osor, a la banda oest de l’espai treballat; el topònim ens mostraria l’existència d’un altre forn de calç en aquesta zona.
- [38] Sobre aquesta colònia, podeu consultar: RAMS, Emili (2007): “Colònia Clerch d’Osor” a *Programa de la Festa del Terç d’Osor 2007*, Osor, p. 63-69 i BUXEDA, Gerard (2009): “Les colònies industrials selvatanes del Ter: motor de transformació econòmica, social i paisatgística de la contrada” a *Quaderns de la Selva*, 21, Santa Coloma de Farners, p. 29-44
- [39] Morán, 2009, p. 94.
- [40] Terrado, 1999, p. 26.
- [41] Tort, 2003, p. 3.

Bibliografia

- ALCOVER, Antoni M. i MOLL, Francesc de B. *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca: Editorial Moll, 1988, 10 vols.
- AMIGÓ, Ramon. *Introducció a la recerca en toponímia i antroponímia*. Barcelona: Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 1999.
- BRUGUERA, Fèlix. *Mines d’Osor. Imatges i records*. Anglès: Ajuntaments d’Anglès i d’Osor, 2004.
- BRUGUERA, Fèlix. *Onomàstica osorenca. Toponímia pretèrita i present dels termes municipal i parroquial d’Osor (la Selva)*. Tesi doctoral dirigida per August Rafanell. Girona: Universitat de Girona, 2006.
- BRUGUERA, Fèlix. Normativització de topònims oficials osorencs. *Bulletí Interior de la Societat d’Onomàstica*, 2007, núm. 106-107 d’homenatge a Andreu Romà, p. 20-27.
- BRUGUERA, Fèlix. *Recull de noms d’Osor*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans i Universitat de Girona, 2010.
- BUXEDA, Gerard. Les colònies industrials selvatanes del Ter: motor de transformació econòmica, social i paisatgística de la contrada. *Quaderns de la Selva*, 2009, núm. 21, p. 29-44
- COROMINES, Joan. *Estudis de toponímia catalana I*. Barcelona: Editorial Barcino, 1965.
- COROMINES, J. (amb la col·laboració de GULSOY, J. i CAHNER, M. i l’auxili tècnic de DUARTE, C. i SATUÉ, À.). *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes, 1995-2001.
- COROMINES, J. FERRER, J., GULSOY, J., RASICO, Ph. i TERRADO, X. *Onomasticon Cataloniae*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes, 1989-1997, 8 vol.
- DDAA. *Nou diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1994.
- DDAA. *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans, 1995.
- DDAA. *Nomenclator oficial de toponímia major de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya i Institut d’Estudis Catalans, 2009.
- MANENT, Albert. Els estudis d’onomàstica catalana. L’estat de la qüestió. *Bulletí Interior de la Societat d’Onomàstica*, 1980, núm. 1, p. 9-11.

MALLORQUÍ, Elvis (Coord.). *Toponímia, paisatge i cultura. Els noms de lloc des de la lingüística, la geografia i la història*. Girona: Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines, Centre de Recerca d'Història Rural de la Universitat de Girona, 2006.

MORAN, Josep. *L'etimologia i l'onomàstica*. Barcelona: Grup Promotor Santillana, 2006.

MORAN, Josep. *Característiques del nom propi*. Barcelona: Publicacions de l'Oficina d'Onomàstica de l'IEC, 2009.

MOREU-REY, Enric. *Toponímia catalana. Assaig de bibliografia*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1974.

MOREU-REY, Enric. *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*. Barcelona: Editorial Millà, 1981.

MOREU-REY, Enric. *Els nostres noms de lloc*. Palma de Mallorca: Editorial Moll, 1982.

POIRIER, Jean. *Toponymie. Methode d'enquête*. Quebec: Les Presses de l'Université Laval, 1965.

RAMS, Emili. Els oficis perduts dels bosquerols de les Guilleries. *Revista d'Etnografia de Catalunya*, 2002, p.162-173.

RAMS, E. i TARRÉS, J. *Les Guilleries*. Girona: Diputació de Girona i Caixa Girona, 2001.

TERRADO, Javier: *Metodología de la investigación en toponimia*. Zaragoza: Edició de l'autor, 1999.

TORT DONADA, Joan. La toponímia com a camp de coneixement interdisciplinar. Algunes bases teòriques i epistemològiques per a l'estudi dels noms de lloc. *Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*. [En línia]. Barcelona: Universidad de Barcelona, 1 de abril de 2001, vol. V, núm. 86. <<http://www.ub.es/geocrit/sn-86.htm>>.

TORT DONADA, Joan. Toponímia y marginalidad geográfica. Los nombres de lugar como reflejo de una interpretación del espacio. *Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*. [En línia]. Barcelona: Universidad de Barcelona, 1 de abril de 2003, vol. VII, núm. 138. <<http://www.ub.es/geocrit/sn/sn-138.htm>>.

TURULL, A. *Introducció a l'onomàstica. Toponímia i antroponímia catalana i general*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1994.

© Copyright Félix Bruguera i Ligeró, Xavier Espinach Orús, Fernando Julián Pérez y Narcís Verdagué Pujadas, 2011.
© Copyright *Scripta Nova*, 2011.

Edición electrónica del texto realizada por [Jenniffer Thiers](#).

Ficha bibliográfica:

BRUGUERA I LIGERO, Félix; XAVIER ESPINACH ORÚS, Fernando JULIÁN PÉREZ y Narcís VERDAGUER PUJADAS. Indústria, mineria i artesanía en toponímia rural: el cas del municipi d'Osor (La Selva). *Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*. [En línia]. Barcelona: Universidad de Barcelona, 1 de septiembre de 2011, vol. XV, nº 373. <<http://www.ub.es/geocrit/sn/sn-373.htm>>. [ISSN: 1138-9788].

[Índice de Scripta Nova](#)

[Menú principal](#)